

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1992 m. birželio mėn. 6 d. / June 6, 1992

Nr. 111(23)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tėvo ir Sūnaus Dvasia

Man nėra lengva rašyti apie Šventąją Dvasią galbūt dėl to, kad ji man, kaip realiam žmogui, yra sunkiau užčiuopiama. Nepaisant to, kaip aukštą ir kilnią pažūrą apie ją aš turiu, kaip i Šventiausios Trejybės asmeni, ji man pasilieka kažkaip per mažai juntama krikščioniškame gyvenime. Galbūt tai yra dėl to, kad mes jos sugestijoms esame per mažai imlūs. Taip yra su manimi. Tačiau aš apsižiūrėjau, kad nėra pagrindo Šventąją Dvasią laikyti mažiau veiksminga krikščioniškame gyvenime. Man nušvito mintis, kad pačiame reikšmingiausiu krikščioniškame gyvenime, kurį mes matome, yra paties reikšmingiausio krikščioniškame gyvenime. Man nušvito mintis, kad paties reikšmingiausio krikščioniškame gyvenime, kurį mes matome, yra paties reikšmingiausio krikščioniškame gyvenime.

Dėl to man reikia keisti pažūrą iš pagrindų i Šventosios Dvasios neveiksmingumą. Tačiau, iš kitos pusės, aš neturiu jį suprasti taip žemiškai realia, kaip Dievo Sūnų, priėjusių žmogaus prigimtį. Ji yra ir tebėra giliai dvasinis veikimas, kurį aptarti žemiškos kilmės terminais atsiranda sunkumų.

Šventąją Dvasią taigi mes priimame, kaip dvasią. Šalia to, mes ją vadiname Šventa Dvasia. Ką reiškia žodis Šventas? Mes tą žodį naudojame dažnai, bet kai iškyla reikalas aptarti, ką jis iš tikrųjų reiškia, mes nutylame. Taip, kaip mes negalime pilnai išsakyti dieviškumo, panašiai mes negalime aptarti ir šventumo. Ir dėl to, kai mes Šventąją Dvasią vadiname Šventa, tai iš tikro pasakome nieko ne mažiau, kaip tai, kad ji yra Dievas. Taigi kai mes mąstome apie Šventosios Dvasios šventumą ir dvasingumą, mes mąstome ne mažiau, negu tai, kas yra Dievas. Bet kas tada yra būdingo pačiai Šventajai Dvasiai?

Šventosios Dvasios išsiuntimas iš Tėvo ir Sūnaus yra kažkas kito, negu gimdymas. Kas yra gimdymas Dievuje ar žmoguje, mes sugebame aptarti. Tai yra sūnaus ar dukters išėjimas iš gimdytojų. Nors Dievuje gimdymas vyksta be jokio prigimties atskyrimo, tačiau kas gema, tas išeina kaip kažkas savaimingai kito, nors būdamas panašus gimdytojams. Su

Šventosios Dvasios paėjimu iš Tėvo ir Sūnaus yra kažkas net priešingo, negu yra gimimas. Šventosios Dvasios atvejojimas gimdantis, ir tas, kuris yra gimęs, iš naujo vienas kitam atsi- duodami, reiškiasi, nors kaip skirtingi, bet vieningi asmenys, ir tuo susivienijimu sudaro naują dievišką asmenį.

Žmogiškuose santykiuose mes atitinkame Šventosios Dvasios paėjimą neturime. Sūnus ar dukta, tėvų pagimdyti, niekada žinomi turtingi lietuviški vedybi- niai papročiai, užtrunka kelias dienas.

Ištekėjusi moteris išvyksta gyventi pas vyrą. Tačiau kitą sekmadienį, ji su savo vyru atvyksta aplankyti savo tėvų. Ta- apeiga vadinasi sugrąžtai. Ši apeiga, ateinanti iš nežinia, kaip senos kultūros, yra vėta pagar- bos visuomeniniu požiūriu, bet mums, studijuojantiems Švento- sios Dvasios paėjimą iš Tėvo ir Sūnaus, kaip vienas kitam naują atsivėrimą, tam tikru atšvaitu gali atlikti lietuviški sugrąžtai.

Daug prasmės turi Jėzaus pasa- kymas apaštalams, kad jeigu aš negrįšiu pas Tėvą, Šventoji Dvasia negalės būti jums pasiū- ta. Jėzaus grįžimas pas Tėvą taip pat nėra tuščia apeiga. Pas Tėvą jis dabar grįžta ne tik kaip Die- vas, bet ir kaip žmogus. Jėzaus grįžimas pas Tėvą yra gilus, nau- jos rūšies, dieviškųjų asmenų susijungimas. Antrasis Šventiau- sios Trejybės asmuo grįžta pas Tėvą jau ne tik kaip Dievas, bet ir kaip žmogus. Tam tikra prasme galima sakyti, yra net natūralu, kad šis naujas die- viškas aktas nepasilieka nepa- justas ir žmonijos gyvenime. Kaip žinome, ugnies liežuvių ir didelio vėjo gūsių šis dieviškas aktas buvo perteiktas apaštalams ir jų mokiniams.

Šventosios Dvasios atsiuntimo šventė yra Tėvo ir Sūnaus atsi- davimo vienas kitam apraiška, nepaliekama žmonėms nepri- einamoje dieviškoje sferoje, bet yra perteikiama visai krikščioniš- kai ainijai.

JONAS PABEDINSKAS

Pertvarkant Lietuvos krašto ūkį, susiduriame su nepaprastai sunkiai išrišamais klausimais. Paprastai ekonomija vystosi iš agrarinės plotmės i pramoninę, iš siauresnio socialinio aprūpinimo i platesnį ir dažnai iš mažesnės vyriausybės intervencijos i di- desnę. Griauinant komunistinę sistemą ir atsikabinant nuo ko- mandinės ekonomijos, nemažai tų procesų kryptį apsuka. Pla- ti socialinio aprūpinimo progra- ma įstatymiškai jau seniai vei- kia, bet ji labai nevykusi ir visą krašto ūkį stabdo nuo progresavi- mo. Tas pats galioja ir aibei vals- tybės išlaikomų institucijų bei jos pačios veiklai. Sveikatos aprū- pinimas tikriausiai turės pa- brangti, bet jis bus geresnis. Bus išlaikoma daug mažiau kultūri- nių vienetų, bet likusieji bus aukšto lygio. Antra vertus, darbo našumui kylant, choristams ne- bebus tiek laiko repetuoti. Viskas iš pagrindų keistina, kad krašto ūkis pradėtų nedelsiant judėti ir augti, kitaip Lietuva ir toliau ekonomiškai merdės.

Kristus primena savo tikintie- siams, kad „kiek kartų tai pada- rėte vienas iš mano mažiausių brolių, man padarėte“. Padėk ar- timui ir rūpinkis silpnaisiais, moko Katalikų Bažnyčios tėvai pagal Jėzaus žodį. Keisdami Lie- tuvos ūkinę panoramą, atsistoja- me ties tais sunkiaisiais klau- simais: kada ir kiek remti silpnuo- sius, kiek reguliuoti pramonę ir prekybą, kokie mokesčiai ar mui- tai skatina bendrą ūkio gerovę, o kokie ją slopina. Kadangi inves- tavimų negalima išreikšdami, o juos reikia pritraukti, tam reikia sudaryti geras kapitalo kaupimui sąlygas. Geri norai rūpintis silp- naisiais neturi privesti prie sunkesnio darbo vengiančiųjų valstybės išnaudojimo.

Krikščioniškos minties ekono- minio gyvenimo praktikams ir kyla daugybė tokių klausimų. Lengva įvairias gražiai skamban- čias idėjas surašyti, bet kas iš jų, jei jos neįgyvendinamos. Tai parodė Sovietijos patirtis.

Tiems svarstymams i pagalbą ateina popiežių enciklikos. Jono

kai ainijai.

Šventoji Dvasia yra kažkas la- bai abiejų: ir Tėvo, ir Sūnaus. Ir šita prasme ji yra suprastina ir žmonių. Ir net čia yra reikalin- ga. Nes yra tikinčiųjų, kurie ant- gamtinę malonę, Kristaus atpi- rkimu mums suteiktą, laiko vienint liu, tikrai dievišku duomeniu ir i natūralų žmogaus vertingumą žiūri kaip i dvasinius gruvėjus, kurie gali būti at- statomi tik atpirkimo malonei veikiant. Iš kitos pusės, yra krikš-

Sveiki, sulaukę šventų Sekminių!

Šventoji Dvasia • „Centesimus annus“ ir Lietuvos ūkis • Grafi- kas Romanas Krasinkevičius • Nuomonės ir pastabos • Ko ti- kėtis iš Devintosios tautinių šokių šventės? • Viduramžių giesmė Šventajai Dvasiai • Nauja medžio drožinių paroda Lemont'e • Tarptautinis teatro festivalis Čikagoje

Enciklikos ir Lietuvos ūkio reformos

Aleksandras Macijauskas

Iš metinės Lietuvos fotografų parodos Čikagoje, vykusios 1991 metų rudenį, kurios tema buvo „Šventės“.

Turguj (7)

Pauliaus II devintoji enciklika yra pavadinta *Centesimus annus*, prisimenant šimtmetį nuo *Rerum novarum* paskelbimo. Ji trumpai pakartoja tuometinį Leono XIII galvojimą ir ekonomiškai politi- niais klausimais daug detaliau pasisako, nes per šimtą metų daug kas keitėsi, daug kas aiškė- jo, daug kas pagerėjo ir kai kas pablogėjo. Labai teisingai Jonas Paulius II kviečia ne tik pa- žiūrėti i praeitį, bet „taip pat, pa- sižiūrėti aplink“ i „naujenybes“, kurios mus supa ir i kurias esame pakliuvę, labai skirtingas nuo tų, kurios buvo paskutinėje praėjusio šimtmečio dekadėje“.

„Katalikų Bažnyčia neturi kokio nors modelio pasiūlyti; konkre- tūs ir efektyvūs modeliai iškyla iš įvairių skirtingų situacijų is- torijoje, puoselėjami tų, kurie at- sakingai atsiliepia i konkrečias problemas socialinėje, ekono- minėje, politinėje ir kultūri- nėje srityse, veikiančiose tar- pusavyje“. Tiems uždaviniais Bažnyčia siūlo panaudoti savo

mokymus, ieškant bendros gero- vės“.

„Šitos bendros pastabos taip pat galioja valstybės vaidmens atveju, kalbant apie ekonominį sektorį. Ekonominė veikla, ypač rinkos ekonomijoje, negali reikštis juridinėje, institucinėje ar poli- tinėje tuštumoje. Atvirkščiai, ji turi egzistuoti kartu su asmeni- nės laisvės ir privačios nuosavy- bės užtikrinimu taip, kaip ir su pastovia valiuta bei geromis viešojo gyvenimo paslaugomis. Taip kad pagrindinis valstybės uždavinys yra užtikrinti, kad tie, kurie dirba ir gamina, galėtų naudotis savo darbo vaisiais ir todėl jaustų norą dirbti efektyviai ir sąžiningai“.

„Valstybės kita pareiga yra pri- žiūrėti ir vadovauti ekonomini- me sektoriuje asmens teisių išlai- kymui. Tačiau pirminė atsako- mybė šioje plotmėje yra ne vals-

tybės, bet paskirų asmenų ir įvai- rių grupių bei asociacijų, suda- rančių visuomenę. Valstybė ne- gali tiesiogiai užtikrinti teisę i darbą, nebent valdytų kiekvieną ekonominio gyvenimo aspektą ir varžytų individualios iniciatyvos laisvę“.

Kadangi sovietinėje sistemoje per dešimtmečius buvo įsitvirtinę visokie įstatymai, iki detalių tvarką krašto ūkį iš centro žemyn iki kiekvieno piliečio, tai Lietuvos valdžios užduotis dabar yra palaisvinti ekonominį gyvenimą nuo tų suvaržymų. Nes tokia komandinė ekonomija veda i bankrotą. Antra vertus, retas kas besiuola šiais laikais palikti prekybą ir pramonę visai be val- džios priežiūros. Taip ir *Centesimus annus* daugelyje vietų pabrėžia, jog progresas neturi būti suprastas vien tik ekonominiu požiūriu, bet rūpi-

nantis pilnutiniu žmogum. „Siektina ne vien pakelti visų žmonių gyvenimo lygį iki to, kurį turi patys turtingiausi kraštai, bet reikia steigti padoresnį gyvenimą bendromis jėgomis, konkrečiai ugdant asmenišką kūrybiškumą ir orumą“.

Tikime, kad Dievas yra ne tik mielaširdingas, bet ir teisingas. Nemanau, kad pagerbsime Visa- galį, kišdami pinigų asmenims ar šeimoms, kurios pačios nesis- tengia, nors yra pajėgios imtis bet kokio darbo pradėti išsilaikyti. Neteko matyti, kad evangelijose būtų pavyzdžių, skatinančių materialinę lygį tarp žmonių, kurių vieni sunkiai dirba, taupo, o kiti, kaip tie žiogeliai, nerūpe- tingai prašvilpę savo talentą ir nedėję jokių pastangų, reikalau- ja iš darbuojančių tokių pat sąlygų kaip ir kitiems.

Užtat kyla klausimai apie kraštus, kur plačiai piktnau- džiaujama kitų sunkiai uždirb- tais pinigais. Pavyzdžiui, JAV galime pastebėti, jog tikrai geras norais įsteigtos programos, kaip mažų vaikų išlaikymo, su val- džios parama išsigimę i šeimų be tėvų sistemą. Sugriovė judųjų gyventojų šeimas iki tokio taško, kad Amerika savo didmiesčiuose prieina krizės padėtį krimina- linių nusikaltimų augime.

Enciklika *Centesimus an- nus* šiuo klausimu pažymi, kad valstybė daugelyje kraštų tiek pradėjo aprėpti ūkinę veiklą, kad juos pradeda vadinti socialinio aprūpinimo kraštais. Tokios, žinoma, buvo ir dar tebėra buvu- sios Sovietų respublikos. Vaka- ruose tai buvo daroma, siekiant pagelbėti piliečiams išsivaduoti iš nužmoginančio neturto. Jonas Paulius II pabrėžia tačiau, kad tos programos, ypač pastaraisiais laikais Vakaruose, išsigimę i piktnaudžiavimą ta parama ir iš- šaukė tokiam galvojimui aštrią kritiką, kuri tokias valstybes vadina „welfare state“ – „social assistance state“ – socialinio ap- rūpinimo kraštais. „Socialinio (Nukelta i 2 psl.)

Aleksandras Macijauskas

Aleksandro Macijausko knyga anglų kalba *My Lithuania* – Lietuvos žmonių fotografijų albumas – išleido meno knygų leidykla Thames and Hudson 1991 metų paba- goje. Knyga didelio formato, kietais viršeliais, 144

puslapių, su 116 juoda-balta fotografijomis ir autoriaus Aleksandro Macijausko įvadu. Kaina – 35 doleriai. Gaunama miesto ir universitetų knygynuose, kur jeigu jos dar neturima, knygynų vedėjai užsako iš leidyklos.

Turguj (10)

V. Bgd.

Romanas Krasninkevičius apie save ir savo kūrybą

Lietuvos grafikas Romanas Krasninkevičius, kurio paroda šiuo metu vyksta Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, apie savo kūrybinį procesą ir darbą taip pasisako:

„Dirbdamas savo raizinius, aš niekada negalvojau, kad jie kam nors bus reikalingi, kad jie bus rodomi parodose, muziejuose. Maniau, kad mano paveikslai, tai mano dienoraštis, pavaizduotas ne raštu, o medžio raiziniuose. Visiems sakydavau, kad mano kūryba, tai mano gyvenimas, kuris man nebuvo rožėmis klotas. Dirbau pačius juodžiausius darbus, niekam nebuvau reikalingas, niekas nežinojo, ar aš buvau pavalgęs, ar išsimiegojęs. Bet visa tai tik skatino mane dirbti. Dienomis dirbau, kad duoną užsidirbtiau, o naktimis raiziau i medžio lentas savo liūdės ir džiaugsmą, ir daugiausia slapta, nes mano raizinių tematika neatitiko tą laikotarpį, kurio metu gyvenau. Daug raizinių išvis nebuvo parodyta, o būdavo taip, kad net išmėdavo iš parodų salės. Visi tokie įvykiai mane skatino dirbti dar daugiau. Per naktį prasėdėdavau beraizydamas ir nemigęs eidavau į darbą. Bet švilpudavau ir buvau puikiausios nuotaikos.

Su žmonėmis mažai draugavau. Mano draugai daugiausia buvo gyvulėliai, paukšteliai, ir tie, per gyvenimą įvairias nesėkmes ir nelaimės. Pas mane rasdavo prie globstį benamiai katinėliai, luoski karvelėliai, varnos, kuosos, iškritę iš lizdo pelėdukai, voverai-

Romanas Krasninkevičius, kurio medžio raizinių paroda buvo atidaryta Illinois, šių metų gegužės 9 dieną – paroda vyks iki birželio 14 dienos.

tės, žiurkėnukai, papūgėlės.

Savimi visai nesirūpinau, neužgyvenau jokių turtų. Gyvenau palėpėse, rūsiuose ir buvau laimingiausias žmogus pasaulyje. Aš niekada niekam nesiskundžiau, man visą laiką buvo gerai, aš viskuo buvau patenkintas.

Dabar, praėjus daug metų (aš pats nežinau, kaip tai atsitiko), mano raiziniai ėmė išryškėti. Jais

pradėjo domėtis muziejai, kolekcionieriai. Kai aš į savo darbus žiūriu, tai matau savo prabėgusį asmeninį gyvenimą, kuris daugiau nepasikartos.

Aš noriu atsiprašyti už mano raizinių nekokybiškumą: jie yra padaryti labai primityviomis medžio raizinių suruošimo parodoje, o Algimantui Kežui už parodos lankstinuko suplanavimą ir už visus patarimus.

didžiule meile ir sunkiomis sąlygomis“.

Mikutaičių šeima iš Čikagos dekinga Daliai Šlenienei, Lietuvių dailės muziejui, Lemont, Illinois, kuratorei, sutikusiai išstatyti mano pusbrolio Romano Krasninkevičiaus medžio raizinius suruošimo parodoje, o Algimantui Kežui už parodos lankstinuko suplanavimą ir už visus patarimus.

Janina Mikutaitienė

Enciklikos ir Lietuvos ūkio reformos

(Atkelta iš 1 psl.)

aprupinimo krašto defektai ir trūkumai kyla iš prasto valstybės uždavinių supratimo. Čia turėtų būti vėl gerbiamas subsidarumo principas: aukštesnio lygio bendrija neturi kištis į vidinį žemesnio laipsnio bendrijos gyvenimą, atimdama iš pastarosios savitą veiklą, bet, atvirkščiai, turėtų ją remti kur reikia ir padėti koordinuoti jos veiklą su plačiosios visuomenės veikla, visada siekiant bendros gerovės. (Kun. Vytautas Bagdanavičius apie subsidarumo principą yra paskelbęs kelis straipsnius jau prieš kiek metų.)

Moderniais laikais matome naujo tipo turtą, kurį Jonas Paulius II apibūdina kaip patyrimo, technologijos ir sugebėjimo nuosavybę. Neturtinguose kraštuose to ypač trūksta, o mūsų tautiečiai, atvirkščiai, to turto apšėliai turi. „Supramonintų tautų gerovė priklauso labiau nuo tokio turto nuosavybės negu nuo gamtos išteklių“. Mums atrodytų, kad mūsų valdžia turėtų su ypatingu dėmesiu ieškoti būdų, kaip tą Jono Pauliaus II taip vertinamą turtą skatinti perorientuoti taip, kad jis skubiai pasidarytų naudingas ir sau, ir kraštui. To pasiekti, manyčiau, galima, vyriausybės žmonėms vadovaujant ir sudarant asmeniškai iniciatyvai geras sąlygas tokio sugebėjimo panaudojimui. Neatsiradus patrauklioms sąlygoms Lietuvoje tokiame „žmogiškam kapitalui“, jis pradės emigruoti greit į Vakarus.

Politinėje srityje *Centesimus annus* irgi turi labai įžvalgių pastabų. Pavyzdžiui: „Yra ir kitokių socialinių jėgų, kurios priešinosi marksizmui, steigdamos „tautinės apsaugos“ sistema, siekdamas sistemaiškai kontroliuoti visą visuomenę, norint apsiginti nuo marksizmo infiltravimo. Puoselėdami ir didindami valstybės teises, jie siekia apsaugoti žmones nuo komunizmo, bet taip elgdami labai rizikuoja sugriauti asmens laisvę ir jo ver-

tybes, kaip tik tas, dėl kurių reikia priešintis komunizmui.“ Reikia labai apgailestauti, kad krikščioniškos minties politiška nusiteikė žmonės tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje, dar neparodė reikiamo dėmesio šiai enciklikai. Nematyti nei užtekčiai straipsnių, nei rimtų svarstybių, nei pagaliau negirdėti ta tema ruošiamų konferencijų ar ieškojimo tuos mokymus mėginti pritaikyti esamai Lietuvos padėčiai. Kol kas dar kartojamos *Rerum novarum* idėjos, kurios jau, aičiū Dievi, yra šimto metų... Tai, nelaimė, parodo krikščioniško galvojimo lietuvių atsilikimą visuomeniniuose klausimuose. Tikėkimės, kad vardan tautos gerovės ta padėtis pasikeis.

Krikščioniškai nusiteikusiems žmonėms būtų lengva ekonomiškai veikti pagal aukščiausius socialinius dėsnius, jei mūsų

kraštas ir jo ekonomija neturėtų konkurencijos su kitais kraštais, kurie nesivadovauja modernios krikščionybės patarimais. Tas pats galioja ir ekologiniuose klausimuose. Pavyzdžiui, neseniai vyko debatai, kaip išspręsti laivo ir pigesnio anglų importavimo į Illinois iš Kanados reikalą. Viena vertus, tai reiškia anglies kainų sumažinimą vartotojams Čikagoje. Pasiziūrėjus į tą situaciją iš arčiau atsiranda rimtų klausimų, nes Illinois anglių kasykloms, pagal Washington'o įstatymus, reikia valyti orą savo produkcijos metu ir tuo gerokai pakeliama pardavimo kaina. Kanadoje tokių reikalavimų dar nėra ir jų anglis dėl to yra pigesnė. Kanadiečiai ne tik kad nukonkuruos mūsų, bet skaičiuojama, jog Illinois valstybėje apie 20,000 angliakasių gali prarasti darbą.

Šitoje situacijoje Kanada laimi, nes neturi ekologiškai stiprių

pramonės įstatymų angliakasyboje, o Illinois žmonės iš dalies pralaimi, nes hetenka darbo tūkstančiai, nors, antra vertus, gauna anglis pigiau. Panaši padėtis atsirastų Lietuvoje ne tiek dėl ekologijos interesų, kiek dėl socialinių programų išlaikymo kainos. Tų programų išlaikymas neturtingam kraštui kaip Lietuvai gali atsieiti tiek, kad Lietuvos visokie gaminiai, apkrauti mokesčiais, nebeturės užtekčiai patrauklių kainų nei Rytams, nei Vakarams. Užtat ir atkreipiau dėmesį dėsnei į Jono Pauliaus II pastabas ta tema, nes šis rūpestis labai iškils netolimoj ateity mūsų tėvynėje. Jau dabar galime pamatyti, kad su senomis mašinomis bus nelengva gaminti produktus, kurie užtektinai nebrangūs būtų pardavimui kituose kraštuose. Tai reiškia, jog be gerų mašinų lietuvis darbininkas galės gauti tik kuklų atlyginimą. Fabrikai, įsteigti užsieniečių su savu kapitalu, galės mokėti daugiau darbininkams, bet gaminių pelną pasiims sau. Užtat, jei dar kraštas turės plačią socialinės apsaugos programą su įvairiais nedarbingumo, atostogų, minimalių algų potvarkiais, tada bus sunku iš dabartinės ubagystės išsikrapštyti.

Enciklika *Centesimus annus* pabrėžia, kad turtingieji kraštai turėtų savo kapitalu gelbėti neturtinguosius kraštus. Ji tačiau pažymi, kad dažnai tais turtingųjų investavimais gali būti pikt-naudžiuojama arba jie blogai naudojami. Tai matyti Afrikoje, kur vietinė nomenklatura su tais pinigais išlaiko savo valdžios aparatūrą ir užsitikrina sau gerą asmeninį gyvenimą. Azijoje ir Pietų Amerikoje pastebime, kad tie idėti pinigai iš užsienio nueina per korupciją į privačias politiška įtakingų žmonių kišenes. Reikalavimai ar prašymai, ar malda-vimai šiais laikais mažai padeda, kad turtingieji kraštai investuotų pas neturtinguosius. Jiems dabar reikia žinoti, kad tos skolos bus atmokamos ir kad bus naudos iš to investavimo. Pavyzdžiui, JAV yra tiek daug visokių reikalavimų amerikiečių gyvenimui pagerinti, kad valstybės prezidentas nedrįsta skolinti daug pinigų

Nuomonės ir pastabos

Filosofas Maceina ant profesoriaus Valevičiaus svarstyklių

Profesorius Andrius Valevičius savo straipsnyje „Antanas Maceina tarp religijos ir filosofijos“ (*Draugo* kultūrinis priedas, 1992 m. balandžio 12 d.) atsiveda filosofą Antaną Maceiną (1908-1987) prie tikėjimo ir supratimo kryžkelės be kelrodžio ir ten pasikvietęs Abraomą liudininku bando pasverti jo laisvės ir būtinybės teorijas.

Maceinos laisvė ir būtinybė

– Laisvės esmė aiškėja, tik svarstant ją kaip religinę kategoriją, vadinasi, tik kaip santykį su Dievu.

– Dievas kaip absoliutas visuomet save apriboja – taip atsiranda vietos kūriniui ir tokiu pačiu būdu žmogaus laisvė yra garantuojama.

Pagal Karl Rahner: Laisvės esmė sudaro absoliučiai sava asmens galia apspęsti patį save.

– Fizinis pasaulis būna pagal aklos būtinybės principą. Būtinybė valdo visus gamtos veiksmus, visus jos įvykius, visą jos išsivystymą.

– Būtinybė yra laisvės priešingybė; kas veikia būtinai, tas savaime veikia nelaisvai.

Tad – būti pasaulyje ir būti laisvam yra priešingybės, išskiriančios vieną kitą.

Maceina nurodo išeitį iš tos nelaisvės. Žmogus įveikia gamtą tuo, kad jis teikia būtinybei naują linkmę ir diegia jai naują prasmę. O tai jis pajėgia, tik pažinęs būtinybės dėsnius. Pažinta būtinybė yra laisvės prie-

laida. O pertvarkyta būtinybė yra laisvės tikrovė.

Valevičiaus kritika

Profesorius Valevičius mano, kad Maceina, stengdamasis pateisinti būtinybę ir ją suderinti su laisve, šauna pro šalį.

– Maceinos laisvės aprašyme yra ne tik neaiškumų ir tuščių tarpų, bet net ir prieštaravimų, iš kurių pagrindinis yra, kad būtinybė yra reikalinga laisvei, bet antra vertus, žmogus savo laisvę nuolat iš būtinybės išsilaivina.

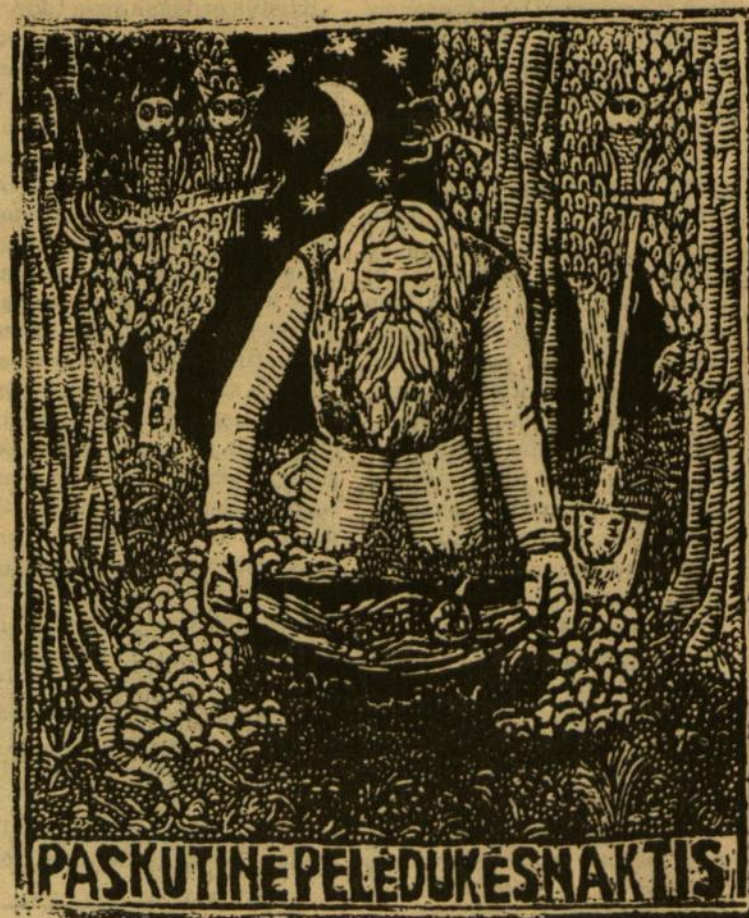
Rahner'io laisvės supratimas esąs taipgi klaidingas. Laisvės esmė negali būti sprendime, nes praktiškame gyvenime mes ne visuomet esame laisvi laisvai spęsti.

– Laisvės esmė greičiau būtų mūsų viltyje arba mūsų tikėjime. Būtinybės pristatymas logikos ar gamtos dėsnių forma yra žmogaus kūriny.

– Ar gamta kada nors yra skelbusis, kad ji yra tvarkoma pagal gamtos dėsnius? Niekuomet, gamtos dėsniai yra žmogaus sukurta struktūra. Laisvas yra tas, kuris žino, kad būtinybė, priešpastatyta Dievui, tampa bereikšme, kad su Dievu viskas yra įmanoma – irėjimas ant vandens, ir mirusiųjų prisikėlimas...

– Abraomas tikriausiai tikėjo, kad jam paaukojus sūnų Izaoką, Viešpats vėl prikels jį iš mirusiųjų.

Savo kritiką Valevičius baigia

Romanas Krasninkevičius

Iš serijos „Senieji Pašešupiai“ Medžio raizynas, 40 x 49 cm

kitiems, nebent būtų jam ir Kongresui toks didelis spaudimas, kaip kad išvysto Izraelio draugai Washington'e.

Nežiūrint, kad popiežius ir prašytų bei patartų, kad turtingesnieji kraštai skolintų neturtingesniems, taip paprastai ir lengvai tarptautinės investicijos, kaip mes iš praktikos žinome, neįvyksta. Užtat Lietuvos žmonėms reikės sudaryti patrauklias sąlygas gauti tų pinigų iš užsienio. Išmaldos tipo paramos bus nedaug ir tą pačią tikriausiai su-naudos vyriausybė savo einamiesiems reikalams. Mūsų pramonės ateitis priklausys nuo gerų sąlygų ir agresyvaus ieškojimo investicijų užsienyje.

Pietų Amerikos patirtis parodo, kad neužtenka gauti kapitalo. Reikia išmokyti dalykiškai vesti pramonę ir prekybą. Yra pasipiktinimų, kad jankiai atvyksta į

Meksiką ir pradeda nukonkuruoti vietinius. Tai, sako, didelio kapitalo dėka. Iš tikrųjų tai daugiau išdava sugebėjimo susiorganizuoti versle. Daugelis meksikiečių pažada ką – neatlieka. Sako, padarys už poros dienų – padaro už kelių savaitių ar gal mėnesių ir tik po ilgų raginimų. Užtikrina, kad bus prisiusti pavyzdžiai, kad būtų galima jį gaminius siųlyti klientams – praeina dienos, savaitės, tų pavyzdžių nematyti. Panašiai elgiasi ir dabartinė pramonė Lietuvoje. Užtat jai reikės ne tik pinigų, bet ir organizacinio bei asmeniško persitvarkymo savo darbo metoduose.

Peržiūrėję naująsias Jono Pauliaus II encikliką *Centesimus annus* ir ten radę tiek daug visokių gerų patarimų, linkėtume savo tautiečiams ne tik ją studijuoti, bet ir daug ką iš jos pritaikyti.

reikšminga pastaba, tik nepasako kodėl.

– Gyvenimas žengia pirmyn, dažniausiai absurdiškai, chaotiškai, nenumatomi, tamsiai, tiesiog slysta pro pirštus. Žmogus trokšta solidaus pagrindo, tvirtumo, paguodos, ir jos negali rasti.

Mano pastabos apie laisvę ir būtinybę

Laisvė yra sąmonės galia pasirinkti tikslą ir jį įgyvendinti ar ne. Tikslas yra žmogaus sąmoningumo veikimo pagrindas. Net ir sėdėdamas kėdėje žmogus turi tikslą pailsėti ar kurį kitą. Seimnininkė virtuvėje nė pipirų ant kepsnio nepabarsto be tikslo.

Kiekvienas žmogus fiziškai, dvasiškai ir ekonomiškai yra skirtingas, ir tai apibrėžia jo veikimo ribas. Tačiau savo galios ribose kiekvienas yra laisvas pasirinkti savo tikslą, jei tas tikslas neapsunkina neteisėtai kitų asmenų ar valdžios organų.

Būtinybė turi kelias prasmes. Viena jų yra realybės besąlyginis paklusimas visatos dėsniams. Net ir lapelis, krisdamas nuo medžio, nepadaro nė vieno apsisukimo, kuris nepaklustų visiškai visatos dėsnių tvarkai. Visa visata, žmogus ir kiekvienas atomas yra kiekvieną sekundę visatos dėsnių visiškąje globoje ir jiems paklusnus.

Nei žmogus, nei gamta jokių visatos dėsnių sukurti negali. Žmogaus sukurto normos yra tik jam pačiam privalomos.

Amžini visatos dėsniai yra visatos Dievo valios pasireiškimas. Tai suteikia visatos dėsniams nepapsakomą ir nepailstamą galią. Paklusimas tai galiai yra būtinybė. Būtinybė ne dėsnių, o paklusimas dėsniams.

Gilesnis visatos dėsnių supratimas įgalina pasiekti aukštesnį civilizacijos lygį.

Kai tiesa, visatos dėsnių sąvybė, po ilgų kalbų ir abejonių išsileisime į savo namus, chaoso ir blogio grėsmė sumažės.

Kazys Saudargas
Hot Springs, Arkansas

Dėl Uvarov'o politikos

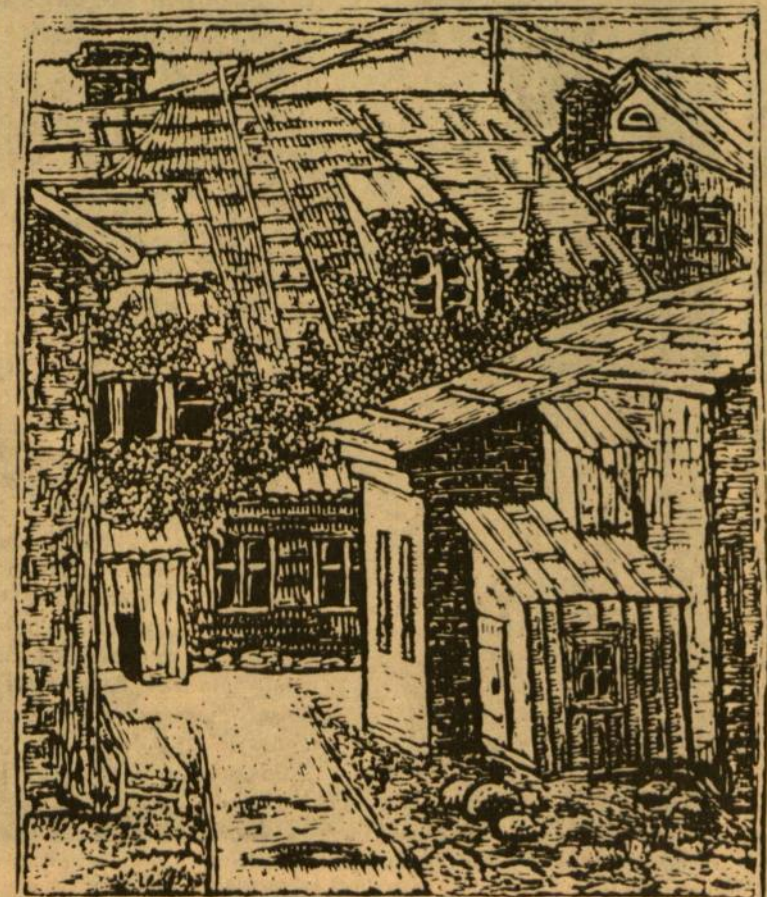
1992 m. gegužės 2 d. *Draugo* kultūriniame priede, Ugniaus Trumpos straipsnyje „Rusijos ateitis – Rusijos universitetai“ skaitome: „Ypatingos reikšmės universitetas įgavo devyntajame amžiuje, kada [...] labai išmintingą politiką vedė švietimo ministras Uvarov'as“.

Tuo tarpu visuose Rusijos istorijos kursuose, visose enciklopedijose dėstoma, kaip ir *Lietuvių enciklopedijoje* (32 t., p. 356):

„Uvarov Sergej Semionovič (1786-1855) rusų valstybininkas [...] 1833-49 švietimo ministras, vienas caro Mikalojaus I-ojo meto reakcijos šulų. Jis nustatė ir rėmė to meto Rusijos švietimo politiką šiais trimis pagrindiniais principais: stačiatikybe, autokratiškumu ir nacionalizmu, t.y. siekė, kad Rusijos mokyklose mokiniai būtų auklėti ištikimi caro pavaldinybei, stačiatikybei ir rusiškumui [...] steigė bajorų vaikams vad. bajorų institutus, o bajoraitėms pensionus ir kitais nuostatais užkirtė kelią kitų nekilmingųjų vaikams lankyti gimnazijas ir kitas aukštesnes mokyklas“.

Vanda Sruogienė
Indian Head Park, IL

– Istorikės dr. Vandos Sruogienės cituojama vieta iš Ugniaus Trumpos interviu su Maskvos universiteto profesorium Aleksandr'u Dobrochotov'u yra Ugniaus Trumpos pokalbininko profesoriaus Dobrochotov'o žodžiai; jis ir tegali būti atsakingas, jokių būdu ne mūsų bendradarbis, Maskvos universiteto studentas Ugnius Trumpas, už savo vertinimą Uvarov'o vaidmens Maskvos universiteto vystymesi, nors tai ir skirtusi nuo dr. Sruogienės nurodytos *Lietuvių enciklopedijos* straipsnelio autoriaus pateikiamos interpretacijos. – Red.

Romanas Krasninkevičius

Iš serijos „Senieji Pašešupiai“ Medžio raizynas, 40 x 49 cm

Šokių šventė – Nepriklausomai Lietuvai

Ko iš jos tikėtis?

BRONIUS NAINYS

Devintą kartą rinksis lietuvių išeivijos jaunimas į vieną iš puošniausių mūsų kultūrinių renginių. Ką jis mums dabar parodys, ką naujo pamatysime mes, smalsūs žiūrovai, tūkstančiais sugužėję į Čikagos šiaurės vakaruose tūnančio miestelio Rosemont didžiulę modernią areną, vadinamą Horizon? Nedaug ką pasako mums toks patosiškas patalpos pavadinimas, nei kažkokios ypatingos svarbos mums turi visi tie moderniški įrenginiai, nors į juos ir nemosime ranka, bet mums daug svarbesnis pats šventės turinys ir aplamai jos reikšmė. O tos šventės laukiame mes gal kiek labiau negu praėjusių aštuonių, nes ji bus pirmoji Lietuvai nepriklausomybę atgavus, ir tikimės pamatyti tikrai ką nors naujo. Na, gal ir pamatysime. Programos vadovė apie tai lyg ir užsimena, tačiau per daug bent kol kas nekalba.

Bet ko tokio ypatingo iš tos devintosios mes galime tikėtis? Vieno atsakymo į tą klausimą tikriausiai nerasime. Jų bus daug, nes mes turime ir daug norų.

Pirmiausia – kas yra tas mūsų tautinis šokis, kaip ir kodėl jis atsirado, kam jo prireikė, kada lietuviai savus šokius sugalvojo? Tikrų atsakymų nerasime nė į šiuos klausimus, nors jie, sa-vaime aišku, kada nors buvo, tik liko seniai užmiršti. Ir kol kas turbūt dar niekam neapsimokėjo į tuos reikalus gilintis. Tautiniai šokiai buvo kuriami labai seniai, vystėsi pamažu, kaitaliojosi ir plisdami po kraštą, ir eidami iš kartos į kartą. Ir šiais laikais mūsų šokamieji vargu ar tebėra tokie patys, negu jie buvo, sakykim, prieš porą ar daugiau šimtų metų. O gal į anuos net visiškai nebeįsivažiuoja? Dabar scenose rodomi juk yra choreografuoti mūsų menininkų, liaudies meno žinovų, kartais lyg ir atkurti, o kartais gal ir sukurti iš kelių iš senovės užsilikusių pagrindinių žingsnių.

Į sceną mūsų tautiniai šokiai plačiau pradėjo kopti, tik 1918 metais Lietuvai nepriklausomybę atgavus ir pradėjus vystyti kūno kultūrą. Iš pradžių jie tik kūno kultūros dalis ir tebuvo ir pradėjo atsiskirti tik tada, kai

Tautinių šokių šventė 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

užsieniečiai, susidomėję Europos tautų liaudies menu, į tarptautinius pasirodymus pradėjo kvies-tis ir Lietuvą. Savime aišku, kad Lietuvos kultūrininkai, norėdami Lietuvos liaudies meną pa-rodyti kaip galima aukštesnėje kultūrinėje pakopoje, turėjo juos kaip nors apipavidalinti, pagrindinius žingsnius išplėsti į sudėtingesnes figūras, retinant pasikartojimus gal ir naujus sukurti. Taip atsirado šokiams choreogra-fai, choreografija ir komponuota muzikinė palyda. Vėliau sugalvota jungti juos į vientisesnius sceninius spektaklius, ir taip atsirado durys laisvesnei choreo-grafo vaizduotei. Labai nesude-tingas pievutė ar asloje trep-teltas kaimiečio žingsnis vystėsi į puošnų sceninį vaizdą, ir pa-pirastutis rageliu išgrotas ar toše-le iššvilptas melodijos motyvas tapo spalvinga simfoninio orkestro grojama muzika. O drabužis? Pa-sauliui modernėjant ir jis darėsi puošnesnis, įvairesnis.

Nežinia, kaip būtų vystęsis šis iš senovės iškapstytas ir į sceną atvestas mūsų liaudies menas,

jeigu Lietuva būtų išlikusi nepri-klausoma, tačiau ir savitą, ir gana lietuvišką kelią jis mynė ir tuo mūsų tautai tik nelaimės ne-šančiu komunistiniu laikotarpiu. Ne taip jau blogą vystimosi dirvą jis rado ir išeivijoje, sukurioje net ir savitas tautinių šokių šven-tes, kai vos ne visose lietuviško-se gyvenvietėse, kur tik atsirado gausėnis jaunų žmonių telkinys, kaip grybai po lietaus dygo rate-liais vadinamos tautinių šokių grupės ir ieškojo žiūrovų. Gaila, kad išeivijoje plačiau vystėsi tik pačių šokių atlikimas, jų parody-mas scenose, bet ne juos tobuli-nanti kūryba, vadinama choreogra-fija. Šios srities menininkų mes labai pasigedome, kai visas šokių choreografavimas vyko tik oku-puotoje Lietuvoje, kartais gal ir „didžiojo brolio“ dvasiai padvelkiant. Nors, kaip žinovai teigia, visi Lietuvoje dirbę, nors ir okupanto prižiūrimi, choreo-grafai savo tautinį stilių išlaikyti sugebėjo ir didesnių sužalojimų išvengė. Tos Lietuvoje kurtos cho-reografijos atėjo į išeiviją ir buvo naudojamos ir mūsų tautinių šo-kių mokytojų. Jos buvo rodomos scenose ir taip pat tautinių šokių šventėse, tik kažkodėl per dažnai vengiant paminėti tikrųjų choreo-grafų pavardes. Lietuvoje kurtos choreografijos vyraus ir šioje tautinių šokių šventėje, nes iš viso tėra tik keli išeivijoje cho-reografuoti šokiai. Pagirti reikia šventės programos vadovę Dalia Dzikienę už išeivijoje choreogra-fuotų šokių įjungimą į programą.

Taigi tuo požiūriu ir šioje šventėje, kaip ir praėjusiose, matysime mūsų jau sumodernin-tą, specialistų menininkų choreo-grafuotą šoki, o teisingiau pa-sakius – nebe mūsų senovės, bet naujųjų laikų liaudies, o gal ir nebe visiškai liaudies, meną, kur-tą tėvynėje okupacijos metais. Ar okupantas turėjo kokios nors įta-kos tai kūrybai, sunku pasakyti. Ar ta pačia kryptimi lietuvių tautinis šokis būtų nuėjęs, jeigu Lietuva būtų išlikusi nepriklau-soma, patenkinamo atsakymo gal irgi nerasime, nors „didžiojo brolio“ itaką visiškai paneigti gal irgi niekas nedrįstų. Gal tik laikas parodys, kai nauji speci-alistai visas tas choreografijas žinoviškai išnagrinės. Idomu bus pamatyti, kokios naujos kryptys

Kodėl žmonės šoka? Ar kas nors kada nors tokį klausimą svarstė? Gal ir čia būtų daug

atsakymų, bet greičiausiai jie šoka dėl to, kad yra linksmi. Taip teigdami, turėtumėm sutikti, kad šokis apamai yra linksmumo, smagios nuotaikos išraiška. Vargu ar kas norėtų šokti verkdamas ar net nusiminęs. Bet nagrinėdami mūsų tautinių šo-kių turinį, specialistai juose ran-da ir kitokių išraiškų, ir gana įvairių, ir pagal jas tuos šokius visai grupuoja. Šalia vien tik pasilinksminimų skirtų šokių, jie randa dar daug ir kitokių motyvų turinčių šių mūsų liau-dies kūrinių. Vienai labiau skir-ti visokiems apeigoms, kaip, pvz., vestuviniui šokiui, kiti labiau pritaikyti ypatingesniems metų laikotarpiams, kaip, pvz., užga-vėnėms, pavasariui, rudeniiui, dar kiti svarbesnėms šventėms, kaip, pvz., Joninėms, daug jų pavaiz-duoja ir kai kuriuos mūsų laukų darbus: šienapjūtę, rugiapjūtę, javų kūlimą, audimą. Ar visi tie šokiai irgi yra linksmumo išraiš-ka, ar kitomis nuotakomis kur-ti, taip pat sunku būtų nustatyti. Būdinga tik, kad lietuvių tauta, anais laikais būdama gana karin-ga, ir tą savo savybę liudijanti mums pusėtinai gausiomis daino-mis, to savo karingumo nerodė tautiniais šokiais. Dar ir dabar mes tebedainuojame apie balnoji-mą žirgelių, jėmimą į karužes, piktų kryžievių mušimą, plieno kardus, o šokiais kažkodėl viso to nerodome. Specialistai mini tik vieną vienintelį „Kirvį“, kurį šokdavę vyrai, vienas kitam mėtydami kirvius. Bet to šokio scenoje mums dar niekas neparodė. O ar daugiau tokių šokių nebuvo? Sunku būtų patikėti, kad narsūs mūsų karžygiai, laimėję mūšius, savo narsumo nebūtų norėję pavaizduoti šo-kiais. Daugelis tautų visokius karo šokius šoko ir tebešoka. Šioje srityje labai pasižymi mūsų Rytų kaimynai, ypač kazokai, ir mums anais senais laikais vi-siškai nežinomi, Amerikos indė-nai. Greičiausiai karo šokių buvo sugalvoję ir lietuviai, tačiau tai buvo jau labai seniai, ir iki mūsų laikų jie nebeišliko. O gal koks nors šios srities meno istorijos tyrinėtojas kada nors kokį lie-tuvių karo šoki atkas, sukurs naujas choreografijas, ir vėl galėsime ginčytis, kas čia auten-tiška, o kas ne, kaip kad dabar dažnai dėl to autentiškumo gin-čijamės.

Klausinėjama apie šios devin-

tosios šokių šventės turinį, pro-gramos vadovė Dalia Dzikienė ji skirsto į dvi dalis. Pagal ją, pirmo-joje dalyje bus šokami daugiau darbo išraiškos šokiai, o antrojoje dalyje matysime daugiau pasi-linksminimo šokius. Bet panašios buvo ir praėjusių švenčių pro-gramos, todėl čia ypatingų nau-jovių gal ir nepamatysime. Bet to gal ir nelaukiame. Vis tiek mūsų šokiai yra gražūs, choreografijos išradingos, įdomios, todėl, jeigu tik dailiai pašokami, kas ypač būdinga masiškam atlikimui, aki žavi.

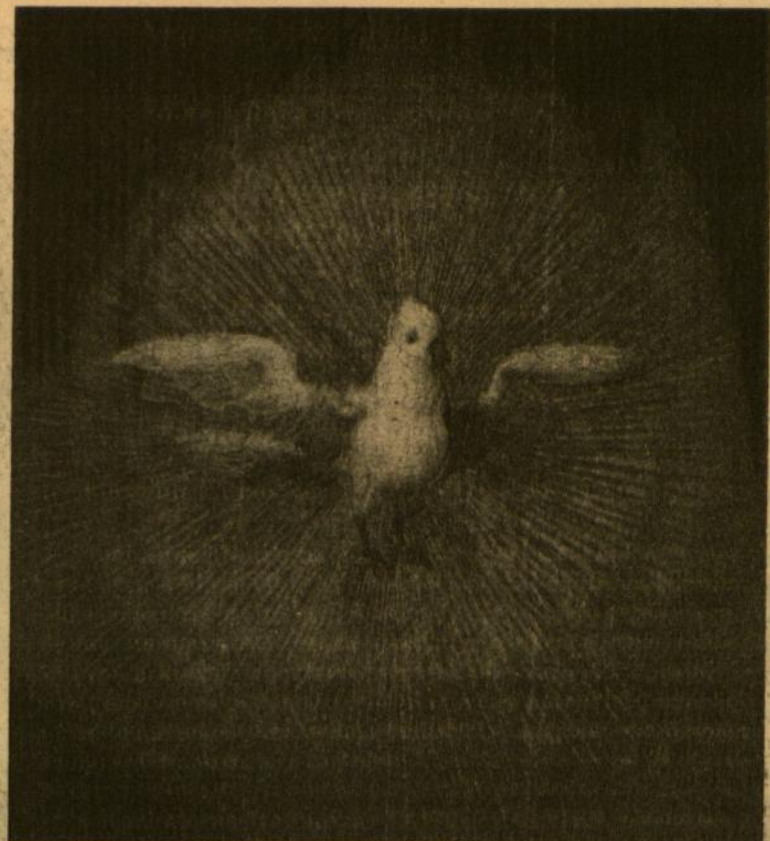
Bet čia iškyla to dailaus pa-šokimo klausimas. Nors ir neypa-tingai sudėtingi mūsų šokių ju-desiai, nereikalauja nei kokių iš-skirtinų atlikėjų sugebėjimų, nei ekvilibristikos, tačiau šiek tiek padoriau juos atlikti visgi pasi-ruošimo reikia, jeigu norima, kad šventėje šoktų ne daug atskirų ratelių, bet arenoje būtų vienaly-tė didžiulė grupė, darniai ir jautriai pagal muzikos taktą visus judesius atlikdama kaip vienetą. O mūsų sąlygomis tai gal ir visiškai neišsprendžiamas uždavinys. Juk mes neturime net profesionalių vadovų. Visų gru-pių vadovai yra tik savamoksliai, „diplomus“ įgiję tik tose grupėse šokdami, ir grupių paruošimui te-galį skirti tik dalį savo lais-va laikio, nes dauguma iš jų dir-ba dar ir savo tiesioginį profesinį darbą – pragyvenimui. O jų „stu-dentai“ beveik be išimties yra tik pramogautojai, į grupes išjunge-gal labiau dėl tarpusavio bend-ravimo, draugystės, tėvų primyg-tinai siunčiami ar vadovų prikal-binti. Apie kokią nors atranką čia nė svajoti netenka, greičiau reikia rūpintis, kad kuris nors iš grupės nepabėgtų, ypač kritiškų laikotarpiu, ir visa grupė ne-sugriūtų. Ne aukščiausio laipsnio ir daugelio šokėjų drausmingu-mas, ypač tokiose grupėse, kurios susikuria tik tada, kai sužino apie naujai organizuojamą šven-tę, o tai būna gal tik kokią gerą pusmetį prieš ją nustatytą datą. Ką vadovas iš tokio telkinuko ga-li padaryti, nors ir gabiausias bū-damas? O kaip tam norinčiam šventėje dalyvauti lietuviškam jaunimui tokią progą atsakyti? Todėl ir visas tas bėdas, su ku-riomis susiduria šventės pro-gramos ruošėjai ir vykdytojai, žinodami, argi mes galime iš pro-gramos vadovų reikalauti tokių pat meno plonybių, kokias nori-me matyti profesionalų scenose. Čia jau turi vyrauti gal kiek kitokie vertinimo pažymiai.

(Nukelta į 4 psl.)

„Sadutė“ Tautinių šokių šventėje 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

Šventosios Dvasios balandis – detalė iš flamų tapytojo Joos van Cleve (apie 1507-1540) paveikslą „Apreiškimas Marijai“. Tempera ir aliejus ant medžio, apie 1525.

Hrabanus Maurus (ca. 784-856)

GIESMĖ ŠVENTAJAI DVASIAI

*Šventoji Dvasia Viešpatie,
Lankyk mus laukiančius Tave,
Šviesos ir meilės dieviškos
Pripildyk širdies gelmes.*

*Tu meilė ir Ramintojas,
Gyvoji Viešpaties liepsna.
Šaltinis Tu gaivinantis,
Palaima sielų amžina.*

*Teiki septynias dovanas,
Šlovė Aukščiausio praklini.
Galybių Dievo siunčiamas,
Kalbų malonę dalini.*

*Uždeki šviesą dvasioje
Ir meilės ugnį širdyse.
Mūs prigimtį nusilpusią
Pakelk tikėjimo dvasia.*

*Nuo sielų priešų gindamas,
Vienybę, taiką žadini.
Mus tėviškai globodamas,
Nuo visa pikta apgini.*

*Pažint duok Tėvą amžiną
Ir Sūnų Jo Vienatinį,
Tave, Jų Dvasią Viešpatie,
Tikėti leisk ir garbinti.*

*Ir Tėvui mūs Aukščiausiajam,
Jo Sūnui prisikėlusiam,
Ramintojui aplankiusiam
Garbė per amžius amžinus. Amen.*

Iš lotynų kalbos vertė KAZIMIERAS RĄČIŪNAS.

Hrabanus Maurus (apie 784-856) – vokiečių ankstyvosios scholastikos filosofas ir teologas. Mokėsi pas Alkuiną, Karolio Didžiojo patarėją ir draugą, Karolio Didžiojo valstybės švietėją. Vėliau suorganizavo Fuldos mokyklą, o nuo 847 metų tapo Mainz'o arkivyskupu. Hrabanus Maurus svarbus viduramžių laikų mokytojas ir ankstyvosios Bažnyčios patristinių mokslų perteikėjas tuometinei Vakarų kultūrai. Pagarbiai vadinamas Primus Germaniae praeceptor.

• Kazimieras Račiūnas. TAUTŲ VAINIKAS. Klasika. Vertimai. Alytus: Vilkaviškio vyskupijos Alytaus dekanato Angelų Sargų bažnyčios religinės bendruomenės leidinys, 1992. Rinko ir spaudė AB „Alytaus spaustuvė“, Alytus, Seirijų 17, Lietuva. Tiražas – 2,000 egzempliorių. 36 puslapiai.

Trisdešimt dviejų eilėraščių nuo viduramžių iki dabarties laikų vertimai į lietuvių kalbą – iš rusų, lotynų, vokiečių, anglų, prancūzų kalbų. Rinkinėlis dalijasi į religinio žanro eilėraščius – kai kuriuos tapusius garsiomis bažnytinėmis giesmėmis (pvz., Hrabanus Maurus „Giesmė Šventajai Dvasiai“, Charles Wesley „Kristus Viešpats prisikėlė šiandien“, nežinomo autoriaus „Stabat Mater Dolorosa“) ir pasaulietiską lyriką, taip pat plačiai žinomą (pvz., Heinrich Heine „Lorelei“, Clemens Brentano Lorelei baladė, Goethe's „Likimo deivių giesmė“, Lermontov'o „Angėlą“). Vertimai labai artimi originalams, bet lietuvių kalba sklandi ir originalo ritmas daugiausia vykusiai išlaikytas. Ypač taikliai ir sugestiviai atliktas vokiečių katalikės rašytojos Gertrud von Le Fort (1876-1971) poemos „Litanija taikos karalienei“ vertimas.

Iš Tautinių šokių šventės 1980 metais Čikagoje.

Jono Kuprio nuotrauka

Prie lietuviškų medžio drožinių

JONAS SIDARAVIČIUS

Lietuva — nedidelė valstybė Europos centre, po pusės amžiaus sovietinės okupacijos vėl sugrįžusi į nepriklausomų šalių gretas, pradeda naują gyvenimą. Lietuvių tauta — tai ramūs, taikingi žmonės, gražiai sugyvenantys tarpusavyje ir su kaimynais, norintys turėti draugų visame pasaulyje. Pergyvenę sunkius priespaudos amžius praityje — kelis šimtmečius slėgti carinės Rusijos jungo ir sovietinės santvarkos pančių, pagaliau jų nusikrėtę, lietuviai, šalia ekonominių reikalų, nori pakilti ir naujam kultūriniam gyvenimui.

Lietuvių tautinė kultūra turi gilią tradiciją, atsineštas iš amžių glūdumos. Niekintos, represuotos, jos išliko gyvos liaudyje, jos gražiai vystosi ir klesti šiandieną. Tas ypaci jautama liaudies meno dirbiniuose — audiniuose, keramikos dirbiniuose, medžio drožyboje.

Medžio drožiniai lietuvių liaudies kūryboje užima prestižinę vietą — jie būdingi tik Lietuvai. Medžio drožyba čia žinoma nuo gilių senovės. Artėdami į mūsų dienas, liaudies drožėjų dirbiniai keitėsi, tobulėjo, rasdavosi naujos temos, nauji siužetai, tačiau tikrasis betarpiškumas, dvasinė giluma ir meninės nuotaikos skaidrumas liko n. asikeitę. Liaudies meistras savo darbe įkūnijo didelį skausmą, motinos sielvartą, šventųjų atvaizdus, aplinkinio gyvenimo personažus ar humoristines scenas.

D dažnai Lietuva vadinama Kryžių žeme. Tai ilgas amžius priespaudos ir sielvarto iškamauta tauta, niekinta, kankinta. Rusijos carų ir sovietiniais laikais savo vaikų kaulais nusėjusi Sibiro platybes. Tą tautos skausmą lietuviams simbolizuoja kryžius. Daug kryžių buvo Lietuvoje — jie stovėjo prie sodybų, kryžkelėse, kapinėse, ant kalnelių. Juose liaudies drožėjai parodė visą savo meninį išradimą, gražinę kryžius, koplytstulpius, koplytėles ne tik tautiniais ornamentais, bet ir išpuošę juos drožtomis madonų, šventųjų figūromis.

Dabar Lietuva pradeda naujus laikus. Senieji kryžiai, koplytstulpiai, koplytėlės sovietiniais

Adolfas Gedvilas

Paroda „Lietuvos liaudies meno skulptūra dvidešimtojo amžiuje II“ bus atidaryta Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, ateinantį šeštadienį, birželio 13 dieną, 7:30 v.v. Paroda vyks iki šių metų rugsėjo 26 dienos.

Dekoratyvinės vazos

metais ateistų buvo sunaikinti, išvartyti, išniekinti. Išlikę — nuo laiko, lietaus ir vėjo patys sunykę. Naujų dabar mažai besta, o ir pastatytųjų puošyba būna gana kukli. Tačiau Lietuvos liaudies meistrų drožybos menas nemirė, o gražiai auga, išgyvena savotišką renesansą, tautinį pakilimą. Dažnose parodose ir mugėse stebime daug puikių drožinių, besiskiriančių didele įvairove — tematikos turtingumu, dydžiais ir t.t. Šalia tradicinių religinių ir kaukių motyvų atsiranda nauji Lietuvos istorinių veikėjų, kunigaikščių atvaizdai, humoristiniai darbai. Liaudies drožėjų kūryba nuolat keliauja po pasaulines parodas, savo meistryste ir betarpiškumu stebindama kitų kraštų žiūrovus. Liaudies drožinių muziejus, dar vadinamas „Vėlnių muziejumi“, esantis Kauno mieste, yra bene vienintelis toks muziejus pasaulyje.

Šiuo metu Lietuvos medžio drožėjų būrys yra gan gausus ir nuolat pasipildo naujais meistrais. O su jais į liaudies drožėjų meną ateina naujos temos, pa-

dvelkia gaivūs vėjai. Negalima apšviesti liaudies drožėjų sukurtų Abingos, Rokiškio memorialų, M. K. Čiurlionio kelio, didelių darbų bažnyčiose, kultūros įstatymų, negalima nesižavėti medžio drožėjų karaliaus Ipolito Užkurnio religinės ar istorinės tematikos dirbiniais, Raimundo Puškoriaus kaukėmis ar gausia dešimčių kitų meistrų kūryba, taip gražiai atspindinčia ir turtinančia šiuolaikinę lietuvių liaudies kultūrą. Čia aiškiai apčiuopiamas tas tradicinis senosios ir šiuolaikinės liaudies drožybos ryšys, gilus savo branda ir įvairus savo išmone.

Lietuvių drožėjų darbai yra populiariūs užsienyje. Reikia paminėti Čikagos lietuvių Rasos ir Romo Pukščių gražia iniciatyva įkurti Čikagoje Lietuvos liaudies drožybos galeriją. Iš Lietuvos atgabenti eksponatai kiekvienam muziejaus lankytojiui ne tikai papasakos išdrožto siužeto turinį, parodys medyje paslėptą plastinių formų grožį ir įvairovę, bet kartu primins jam mažą darbščius ir talentingų medžio drožėjų tėvynę Europos centre — Lietuvą.

Devintoji tautinių šokių šventė

(Atkelta iš 3 psl.)

Žinoma, ir iš tokių masių vadovams reikia stengtis išlupti ką gali geriausio, nes bent iš dalies turi patenkinti žiūrovus, kurie organizatoriams turi sunėsti pakankamai pinigų apmokėti gausias išlaidas, o dar renkamos ir aukos. Taigi gerbdami žiūrovus, šventės organizatoriai visiškai balagano jiems irgi negali rodyti, ypač kai į šventes kviečia dar ir žymius kitataučius. Nors labai sunku iš tokios masės ką nors gražesnio išgauti, bet, kaip praėjusios šventės parodė, sumanesni vadovai ir didesnės jų pastangos dar visgi sugebėjo švystelti ir vieną kitą tikro meno spindulėlį. Jaučiama, kad nei noro, nei pastangų nestokoja nė šios šventės meno vadovė. O gal dar ir didesnės parodų, todėl ir žiūrovų gal nenuvils nė šventės meniškoji pusė. Bet kažin ar čia yra jos tikroji prasmė ir paskirtis?

Nors tautinių šokių šventės iš esmės yra tik kultūriniai renginiai, tačiau nė viena iš jų neapsiejo be politikos, dargi net dvyliopės. Visada mes jas siejome su dviem mūsų pagrindiniais uždaviniais: lietuviškos išlaikymo išieivijoje ir Lietuvos laisvinimu. Ir mums tai nebologai sekėsi. Burdami lietuvišką jaunimą į tautinių šokių ratelius, grupes, vesdami jį į sceną ir į tokius masinius renginius, mes rišome juos vienas prie kito draugystės ryšiais, puoselėjome ir ugdėme lietuvišką dvasią, padėjome pajusti tautiškumo sampratą, lietuviškos svarbą ir solidarumą pavergti jų tėvų žemei. Nors ir neturime statistikos ir niekas niekad jos neturės, tačiau taip pat niekas nenuneigs, kad per tautinių šokių išieivijos lietuvių labai daug laimėjo. Per jį, kaip ir per kitus tokius masinius renginius — jaunimo kongresus, daug mūsų jaunimo išliko tikrais lietuvišiais patriotais.

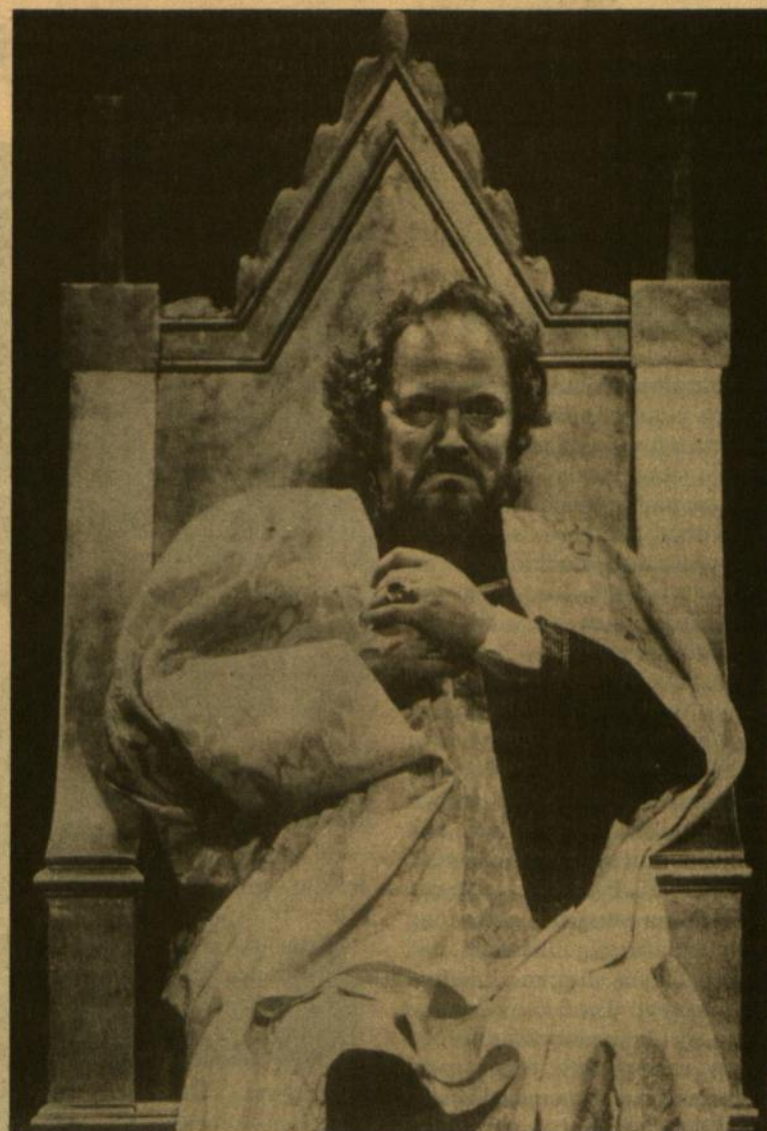
Tautinių šokių šventės, kaip didžiulės mūsų idomos tautinės kultūros apraiška, mes stengėmės rodyti ir kitataučiams, ypač amerikiečiams politikams, į jas kviesdami net paties politikos viršūnes. Dalyvavo jose valstybių senatoriai, gubernatoriai, Senato ir Atstovų rūmų nariai, net viešnios iš Baltųjų rūmų. Tokias progas mes išnaudojom papasakoti, dokumentais ar kitais būdais parodyti ir mūsų tautos tragediją bei siekius. O tai buvo jau ir politika. Taip pat nežinome, kiek ja mes laimėjome, bet niekas neįrodo, kad tos pastangos buvo be reikšmės. Ar tokių tikslų mes nebeturime šiandien?

Kas gali sakyti, kad jų nebėra? Tiesa, tėvynėje padėtis pasikeitė, Lietuva tapo laisva ir nepriklausoma valstybe, todėl pasikeitė ir mūsų politiniai tikslai. Tačiau jie tik pasikeitė, bet ne visiškai išnyko: užuot reikalavę talkos Lietuvai laisvinti, mes dabar prašome pagalbos sugriautam kraštui atstatyti, todėl nė kiek nemažiau progų reikia su Amerikos politikais susitikinėti dabar, negu jų reikėjo anksčiau, ir toks renginys kaip tautinių šokių šventė tokia proga pasilieka. Bet, kaip visi žinome, žymiai paastrėjo lietuviškos išlaikymo klausimas, ir jo sprendimui reikia ir daugiau pastangų, ir daugiau noro, ir daugiau galimybių. Šiuo atžvilgiu tautinių šokių šventės reikšmė ne tik kad nesumenko, bet žymiai padidėjo. Čia gal ir reikia ieškoti pagrindinio atsakymo į klausimą, ko galime iš devintosios tautinių šokių šventės tikėtis.

Tad gal daugiau nebesigilindami ir specialistams palikdami spręsti klausimus, kaip, kada ir iš kur mūsų tautinis šokis atsi-

rado, kokį darbą, metų laiką, apeigą ar nuotaiką jis vaizduoja ir kaip meniškai šventėje jis bus atliekamas, nes tokiomis šventėmis mes neišryškinsime nei šokių kilmės, nei parodysime jų visą grožį, mes svarstysime klausimą, kiek toji šventė bus naudinga dabartiniam pirminiam rūpesčiui, lietuviškos išlaikymui, čia, ir kaip ją reikia tam tikslui išnaudoti.

Per daug kartų mes svarstėme bei nagrinėjome klausimą, kas toji lietuviškos yra ir ką reikšia ją išlaikyti, tad apie tai čia ir nebekalbėkim. Bandykime suprasti tik patios šventės naudą, kuri irgi nėra vienalytė. Pirmiausia turi būti ir pastebėtas, ir pagirtas tos šventės visuotinumas: į ją suskrenda jaunimas iš daugelio kraštų, ir pirmą kartą iš Nepriklausomos Lietuvos. Tai visiškai naujas žingsnis į jaunimo bendravimą ir pati didžiausia šventės naujovė. Jai gal ir kreiptinas pats didžiausias dėmesys. Ne paslaptis, kad nebe visas išieivijos jaunimas toks lietuviškas, koks šoko, tarkim, pirmoje šventėje, ir jam reikia naujos lietuviškos žiežirbos. Ar pakankamai titnago atsigaubęs Klaipėdos „Vėtrungė“ tokią žiežirbą įskelbtų? Ar Lietuvos nepriklausomybę ir jos reikšmę sugebės pajusti ir išieivijos jaunimas taip, kaip ją jaučia Lietuvos jaunimas, kai abi šios grupės pabuvos kartu? Ar užsimegs artimesnės draugystės tarp Šiaurės Amerikos, Pietų Amerikos, Europos ir Lietuvos jaunimo po šio pirmojo susitikimo tautinių šokių arenoje? Ir pagaliau ar sugebės šventės žiūrovai, jos rėmėjai ir aukotojai, stebėdami šią šventę, suprasti, kad išieivijos lietuvių nesibaigia tik Čikagos Marquette Park'o telkinio išsaugojimu, bet reikia ja rūpintis ir Buenos Aires, ir Montevideo, ir Sao Paulo, ir Anglijoje, ir net tolimoje Australijoje, iš kurios, gaila, šioje tautinių šokių šventėje jaunimo nebus. O kiek jos židinių yra ir iš sovietinės vergijos išsilaisvinusiuose plotuose? Jie irgi šaukiasi mūsų pagalbos. Tai rodo, kad mūsų lietuviškumas jau nebegali ribotis viena ar kita teritorija ar kokiomis nors kitomis apibrėžtomis sienomis, bet tampa visuotinis. O ši devintoji tautinių šokių šventė darosi to visuotinio simbolis. Reikia tad tikėtis, kad tas simbolis išsivystys į labai aiškiai visų mūsų suprantamą ir remiamą tikrovę. Tai būtų pats didžiausias šios šventės laimėjimas.

Michael Pennington titulinėje rolėje Šekspyro „Macbeth“ pastatyme Tarptautiniame teatrų festivalyje Čikagoje. Laurence Burns nuotrauka

Chicagos teatruose

Šekspyras Teatro festivaly

Čikagoje nuo gegužės 26 iki birželio 21 dienos vyksta ketvirtasis Tarptautinis teatrų festivalis, kurio biudžetas siekia net 2.2 milijonus dolerių. Paramos susilaukta iš daugelio JAV kultūrinį gyvenimą remiančių fondų. I mūsų miestą atvykusios pirmaujančios teatrų grupės iš Australijos, Kanados, Prancūzijos, Airijos, Japonijos, Lenkijos, Rusijos, Venecuelos, taipgi dalyvaujant JAV teatralams, duoda klasikinį ir modernius spektaklius Blackstone teatre, dabar tapusiame De Paul universiteto nuosavybe, bei Steppenwolf ir Illinois universiteto Čikagoje salėse. Iš viso bus trylika dramų veikalų, juos net pakartojant.

Tarptautinių teatrų festivalių pradininkas Čikagoje yra Bernard Sahlins, tas pats, kuris ir

Lietuvoje ėmėsi iniciatyvos organizuoti Tarptautinį teatrų festivalį 1993 metais. Tarptautiniai festivaliai Čikagoje pradėti organizuoti 1986 metais ir juose yra pasirodę net 24 užsienio teatrai.

Išmijioi Anglijos Shakespeare Company šiomet pasirodė su „Macbeth“ ir „Dvylikta naktimi“ (Twelfth Night). Šiems vaidinimams buvo parinktas Blackstone teatras (60 East Balbo). Pažymėtina, kad įvairių kraštų teatrai vaidina savo kalba, bet drauge girdimas vertimas į anglų kalbą, užsidedus ausines. Bilietų kainos nuo 15 iki 40 dolerių. Informacijos gaunamos tel. (312) 644-3378.

Anglų teatro atvežtą „Macbeth“ Šekspyras yra sukūręs trečiame savo kūrybos laikotarpyje, kaip ir „Hamletą“, kai kūrė tragedijas, įsigilinančias į blogio problemas. Šioje tragedijoje vaizduojamas veržimasis į valdžią ir korupcija. „Macbeth“ 1939 metais buvo pastatytas ir Kauno teatre, išverstas Jurgio Talmanto.

„Macbeth“ pastatyme dalyvauja netoli 30 profesionalų aktorų, stebinančių savo igudimu, įsijautimu ir savo vaidmenis. Veiksmas vyksta pasigėrėtina sklandumu. Nebuvo net daroma jokių pertraukų, tik varpo balsas pranešdavo scenų pasikeitimus. Visas vaidinimas užsitiesia dvi su ketvirtųjų valandas, tačiau veiksmas gyvas ir žiūrovui nenusibosta. Gausu ir veiksmo, įvedant ir atkaklias kardų dvikovas. Daug išradingumo parodęs Shakespeare kompanijos režisierius, vienas iš šios bendrovės steigėjų, Michael Bogdanov. Macbeth'ą vaidina Michael Pennington, režisūros bendrininkas, dalyvavęs ypač daug pastatymų ne vien Didžiojoje Britanijoje, bet ir Kanadoje, Hong Konge, Japonijoje ir kitur. Šį kartą Blackstone teatro scenoje teko matyti aišų anksčiau čia neregėtų įrengimų, buvo kartojami gausūs šviesos, garso efektai, ar sceną užguldavę dūmai ir rūkas. Tiesa, turinyje daug žiaurumų, klastos, aistringų veržimosi į valdžią, bet tai būdinga aniams laikams.

Tarptautinis teatrų festivalis Čikagoje — reta proga pamatyti užsienio pirmaujančias vaidybos grupes ir scenos meną mėgstantiems nereikėtų tos progos visiškai praleisti.

Juoz. Pr.

Adolfas Viluckis

iš ruošiamos Lietuvos liaudies meno skulptūros parodos Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, parodos: „Lietuvos liaudies meno skulptūra dvidešimtojo amžiuje II“.

„Išeinanti“

Raimundas Puškoriaus

„Vaidila“